de geo

Wereld
Globalisering

vwo CE

ThiemeMeulenhoff

1. De wereld: een mozaïek van regio’s

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Deelvraag

- Welke politieke, culturele, economische en demografische kenmerken zijn typerend voor Europa?

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Eurazië, of Europa en Azië?

- ► Tussen Europa en Azië ontbreekt een natuurlijke en culturele grens. Er is een brede overgangszone.
  - De culturele grens lijkt te verschuiven; voor de Koude Oorlog leek die westelijker te liggen. De meningen over de grenslijn verschillen.
- ● De geleidelijke overgang naar Azië hangt samen met de vele (historische-) contacten en migratie.
  - De Indo-Europese talen (de Romaanse, de Baltisch-Slavische, de Germaanse) hebben hun oorsprong in cultuurhaarden in Azië. Van daaruit vond diffusie plaats.

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Eurazië, of Europa en Azië? Diffusie

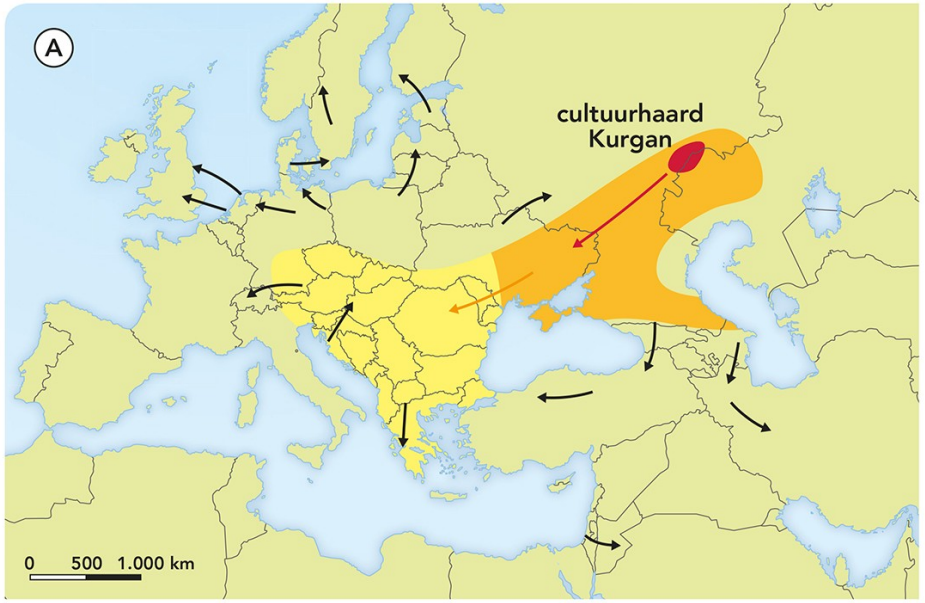

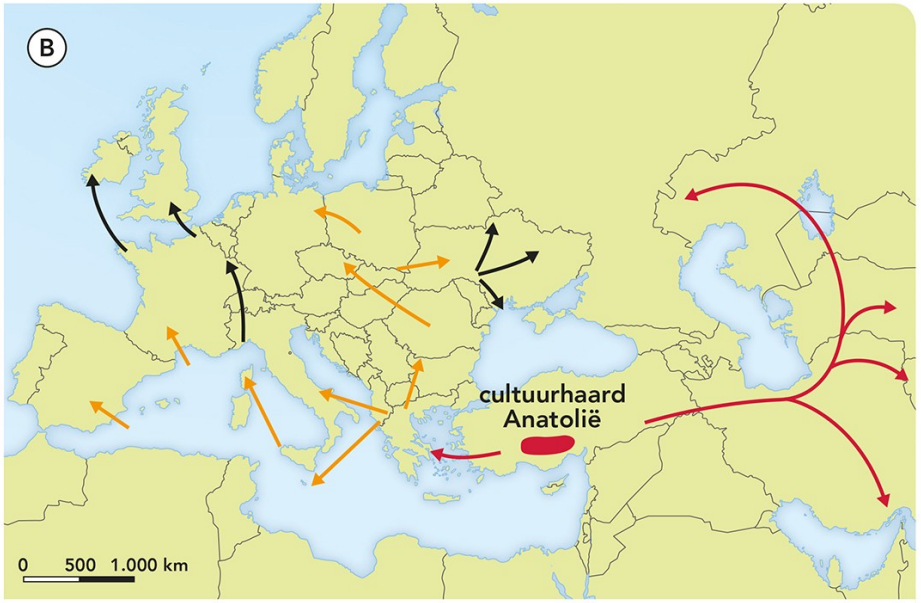

Kurganmigratie (diffusie van Europese talen)

- 5000 - 4000 v.Chr.
- 4000 - 3000 v.Chr.
- 3000 - 2000 v.Chr.
- verspreidingsgebied rond 4000 v.Chr.
- verspreidingsgebied rond 3500 v.Chr.

Anatolische migratie (diffusie van Europese talen)

- 6000 - 5000 v.Chr.
- 5000 - 4000 v.Chr.
- 4000 - 3000 v.Chr.

Diffusie van de Indo-Europese taalfamilie: A Kurganmigratie; B Anatolische migratie.

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Staatkundige verbrokkeling

- Europa kent relatief veel staten. Het aantal en de grenzen ervan veranderde vaak. Dat komt onder meer door geopolitieke, culturele en economische factoren.
- Geopolitiek machtsverhoudingen tussen (groepen) landen.
- Voorbeelden:

  - staatkundige veranderingen in Oost-Europa door kleinere geopolitieke invloed van de (voormalige) Sovjet-Unie
  - de verdeeldheid in de Oekraïne

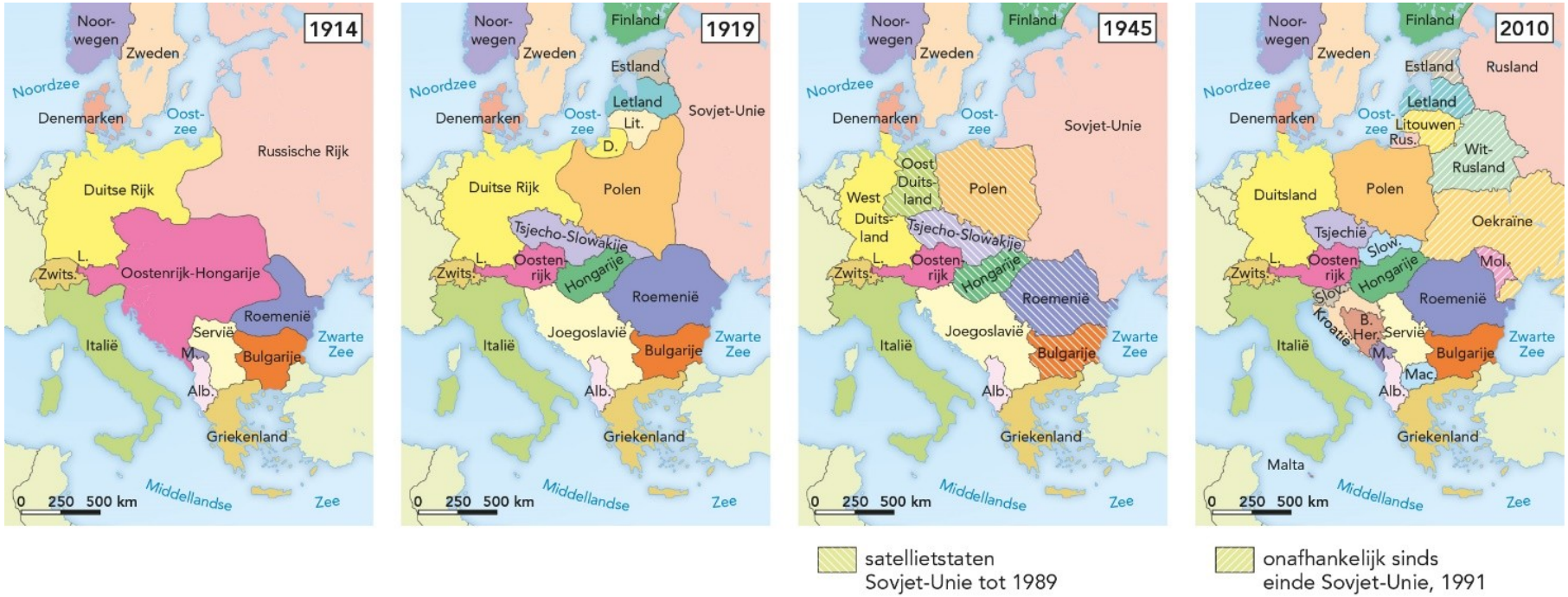

vier kaartjes tonen de vele veranderingen van de staatkundige indeling van Euro

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Staatkundige verbrokkeling

- Culturele verschillen hebben invloed op de staatkundige stabiliteit in Europa. Bij beperkte natievorming (op nationale schaal!) kan regionalisme of zelfs separatisme optreden.

■ Een voorbeeld van regionalisme tref je aan in Catalonië

- Ook ruimtelijke verschillen in economische ontwikkeling hebben invloed op de staatkundige

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Eenwording en blokvorming

- ► Meer economische en politieke macht en stabiliteit door blokvorming bijv. EU.
- ● Na de Koude Oorlog traden in korte tijd veel Midden- en Oost-Europese landen toe tot de Europese Unie. Nu bedreigt onenigheid over financiële crisis, vluchtelingen en de Brexit de eenwording.
- ▪ De economische blokvorming is veel krachtiger dan de politieke blokvorming.

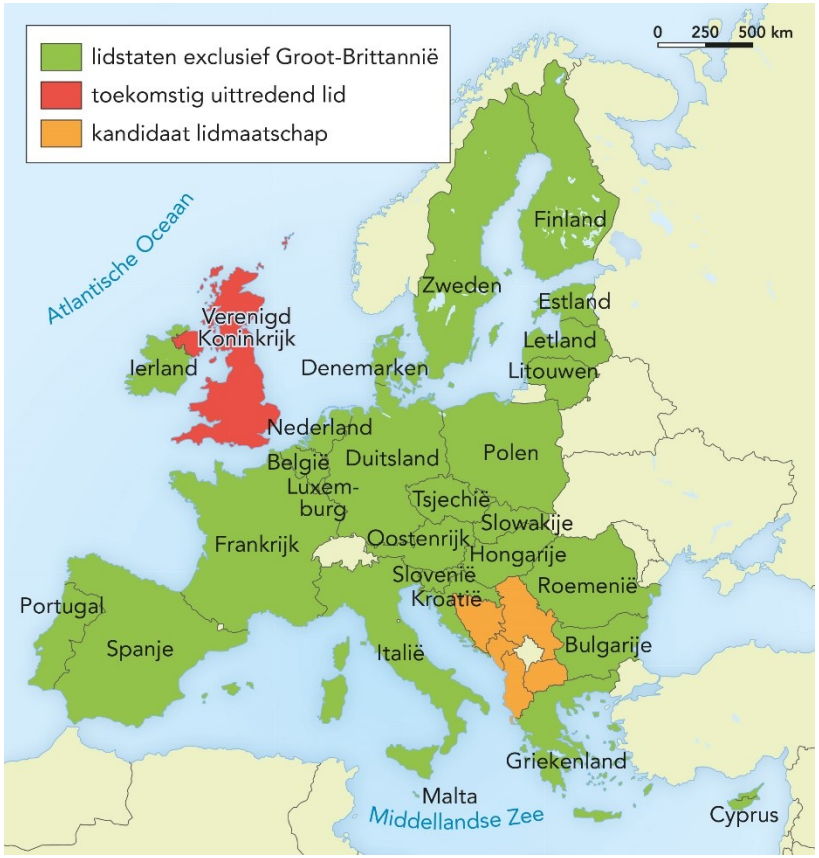

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Krimp in Europa

- Europa heeft een kleine natuurlijke bevolkingsgroei. Dat past bij het hoge ontwikkelingspeil van landen. Die bevinden zich in de laatste fasen van de demografische transitie. Die kent vijf fasen.

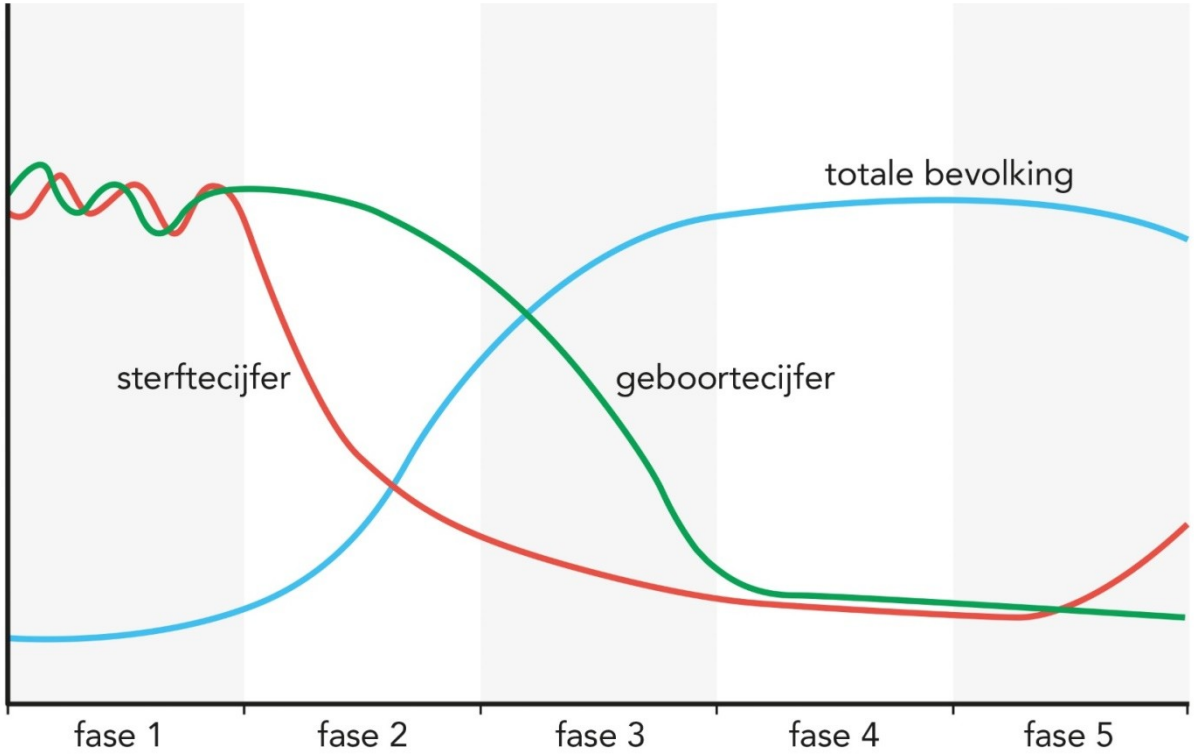

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Krimp in Europa

De transitie kent de volgende fasen:

- **Fase 1** - de geboorte- en (schommelende) sterftecijfers zijn hoog
  - de natuurlijke groei is traag
- **Fase 2** - het geboortecijfer blijft hoog
  - het sterftecijfer begint te dalen
- **Fase 3** - ook het geboortecijfer gaat dalen
  - de vruchtbaarheid en kindersterfte nemen af
- **Fase 4** - geboorte- en sterftecijfers zijn laag
  - de bevolkingsgroei stagneert door lage vruchtbaarheid en
  - het klein aandeel van jonge vrouwen (15 tot 45 jaar)
- **Fase 5** - vergrijzing zorgt voor een stijgend sterftecijfer en een laag

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Krimp in Europa

De transitie kent de volgende fasen:

Fase 1	- de geboorte- en (schommelende) sterftecijfers zijn hoog - de natuurlijke groei is traag
Fase 2	- het geboortecijfer blijft hoog - het sterftecijfer begint te dalen
Fase 3	- ook het geboortecijfer gaat dalen - de vruchtbaarheid en kindersterfte nemen af
Fase 4	- geboorte- en sterftecijfers zijn laag - de bevolkingsgroei stagneert door lage vruchtbaarheid en - het klein aandeel van jonge vrouwen (15 tot 45 jaar)
Fase 5	- vergrijzing zorgt voor een stijgend sterftecijfer en een laag - geboortecijfer. Er ontstaat mogelijk een sterfteoverschot

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Krimp in Europa

- De demografische transitie begon in West-Europa in de achttiende of negentiende eeuw. In enkele Oost-Europese landen komt al een klein sterfteoverschot voor

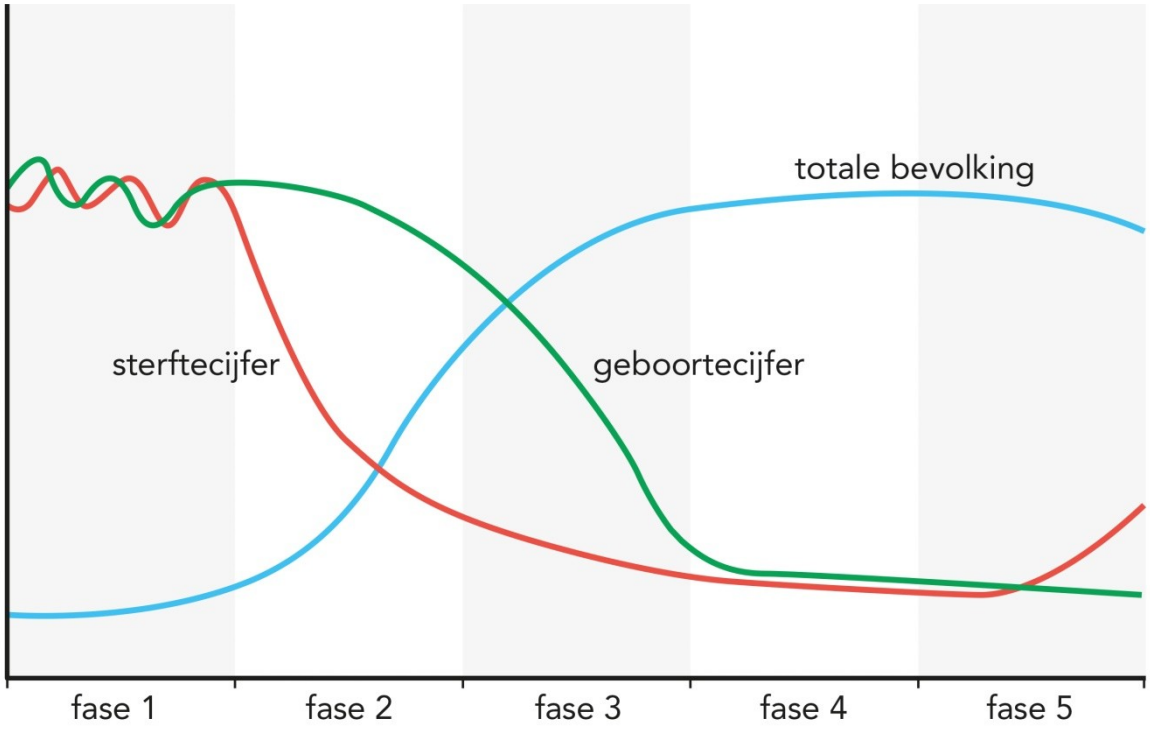

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Migratie

- Voor de groei of de krimp van de totale bevolking van een land speelt ook de sociale bevolkingsgroei mee.

Oost-Europeanen migreren naar het Westen en dragen daar bij aan een kleine groei. Zuid-Europese landen laten sc

§1.2 Scheidslijnen in Europa

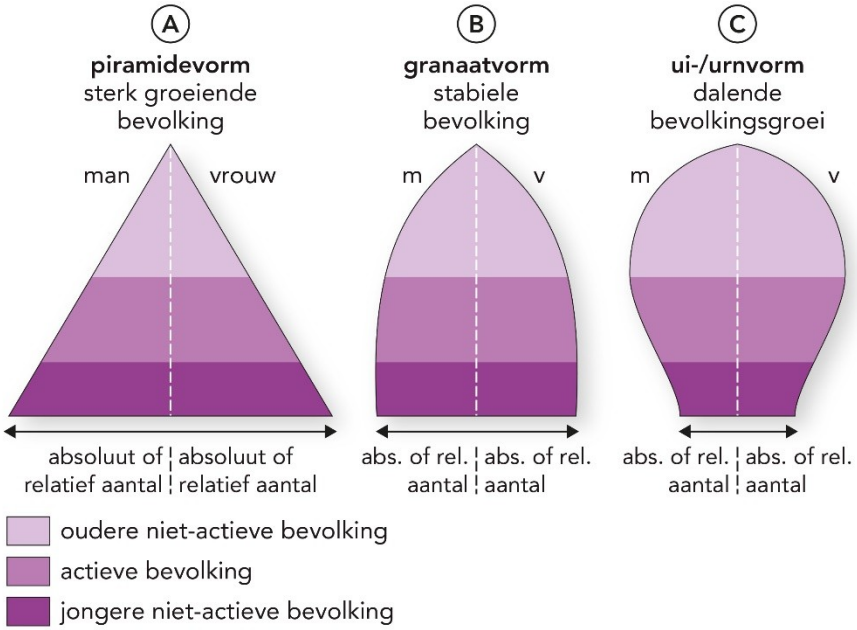

Demografische druk

- Een bevolkingsdiagram toont de leeftijdsopbouw.

Die opbouw is in elke fase van de demografische transitie anders.

-Let maar op de aandelen van de actieve en niet-actieve bevolkingsgroepen. De verhouding tussen

§1.2 Scheidslijnen in Europa

Demografische druk
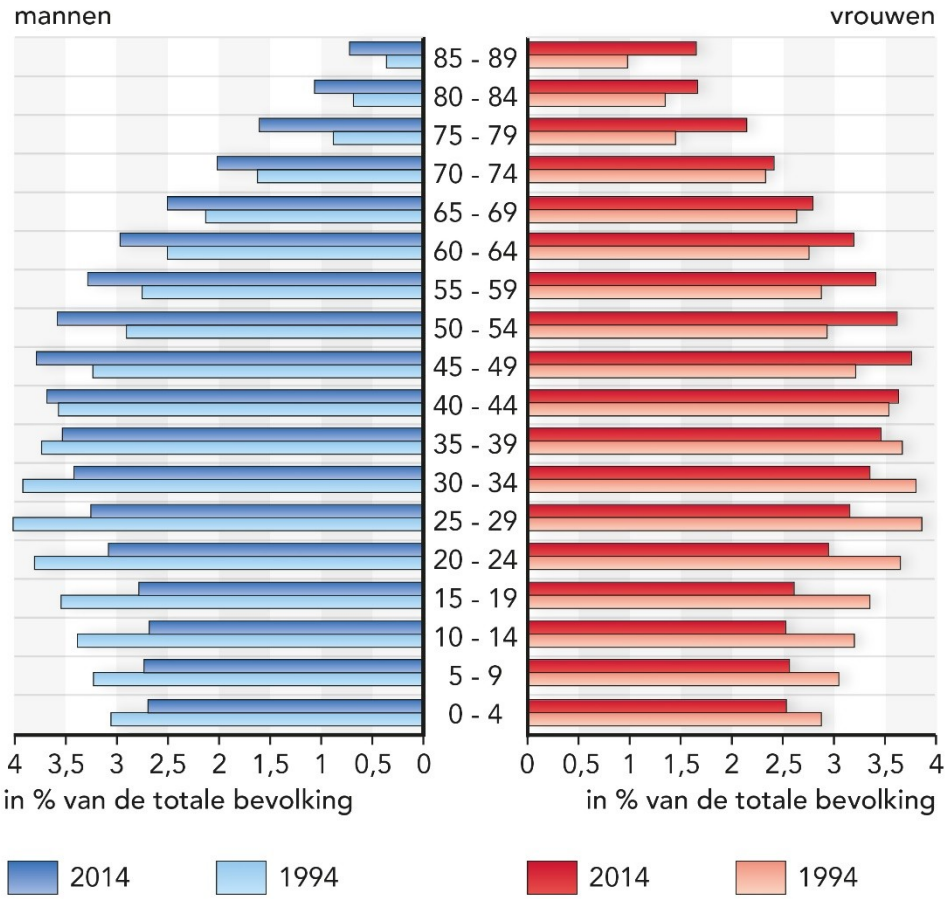
- De vorm van het bevolkingsdiagram verandert door migratie van oost naar west als van zuid naar noord
- De demografische druk nam toe, door vergrijzing en/of ontgroening